

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

232. An Princeps seu ministri laici possint statuere irritando iuramenta, quæ in certis contractibus apponuntur, vt super matrimonio, decimi, & similibus? Ex part. 1. tr. 2. res. 74. aliàs 73.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

causa iusta, vel sine sufficienti examine causæ, erit illa dispositio, & extractio illicita, & peccaminosa, quia fieret moralis violentia Religioni, & quia exponeretur novitius graui periculo Religionis defendendæ, vt optimè notat Rebellius *1. part. lib. 5. quest. 15. in fine*, & Molina *tom. 4. tract. 4. disput. 51. conclus. 1. §. secunda verò pars*, non tamen incurritur excommunicatio in Concilio Tridentino imposita ipso facto iis, qui quouis modo sine iusta causa impediunt Religionis ingressum, nisi persona, quæ sic impeditur, sit femina: quia Concilium loquitur dumtaxat de impediendis feminis, quæ excommunicatio, cum sit pœna, non est extendenda ad personas masculinas, vt *num. 7. diximus*, imò affirmat Rebellius allegatus, & optimè, teneri Prælatos Religionis ex officio, prædictos novitios in eo casu defendere, quantum licitè poterint. Caueant igitur ex dictis, iudices laici non se intromittere in tali casu, nisi vis illata novitio sit manifesta, & iudices Ecclesiastici non ad simplicem querelam parentum, sed causa sufficienti examinata prius, & probata, novitios extrahant in loco tertio pro eorum voluntate cognoscenda.

5. Quoad secundum punctum, sic asserit Genuensis in *praxi Archiepiscop. Romæ* impressa anno 1609. apud Iacobum Mascardum *cap. 15.* Sed an iudex secularis possit se intromittere & sequestrare puellam in loco tuto ad finem tollendi violentias? Et veritas, est quodd si matrimonium est iam contractum, & mouetur questio super eo ex aliqua causa, cum questio sit merè spiritualis, non potest iudex laicus aliquo modo se intromittere *d. cap. tuam*, & sic procedit *cap. cum locum*, si verò non est contractum matrimonium, nec pendet lis coram Ecclesiastico, poterit iudex laicus ex officio sequestrare puellam, ne illi inferatur violentia, cum Republicæ interfit scandala, & violentias tolli. *e. Textus est in l. prima C. de nupt. vbi notab. Bald.* Benè verum est, quod postquam iudex laicus sequestrauerit puellam, poterit etiam Episcopus, ad quem spectat concedere licentiam contrahendi, ponere eam in alio loco, & explorare eius voluntatem: Nam ad ipsum præcipuè pertinet providere, ne matrimonia sint coacta, vt supra dixi, & aliàs non cõcedere licentiã contrahendi.

Verum ego obseruo, quod supradicta verba non inueniuntur impressa in vltima editione dictæ praxis directæ ad Cardinalem Bisciam, & edita Romæ apud eundem Mascardum anno 1630.

6. Vnde ex his apparet, primam sententiam Genuensis non placuisse postea censoribus Romanis & quidem hanc potestatem in tali casu, non solum Episcopo, sed etiam iudici laico competere, tradit Emanuel Themudo in *decisionibus Obysponensibus tom. 2. decis. 238. num. 1.* vbi sic ait: Hæc causa deducta fuit in iudicium, Vicarius Generalis dubitare cepit, quid in causa agere deberet, cui respondi præ nimia inter me, & ipsum amicitia, quod quando timetur persuasio ad contrahendum, ipsam sequestrari posse puellam in domo tuta, & honesta etiam ex officio, quinimò etiam iudex secularis orphanorum, & multò melius Rex in hoc casu potest manus apponere, vt in effectu vulnerata iam causa euenit, & bona inuentariata; qui citat Conaruiam, Azeuedum, Auedanum, Riccium & alios.

7. Omnino tamen certum est, quod pendente lite super matrimonio, videlicet super electione viri inter concurrentes in vnam puellam, nè illi inferatur violentia, & eius consensus sit liber.

8. Itaque quod in tali casu potest Episcopus puellam sequestrare ad finem explorandi voluntatem, & locus tutus in hoc proposito decreto iudicis assignatus,

poterit esse, vel Monasterium, vel domus paterna cum matre, & patre, fratre, & aliis sororibus nubilibus, & cum hi aderint, non erit reponenda in Monasterio, vt tradit decisum per Rotam Grassis in vna de diuortis, sed si timeatur iniusta persuasio per dictos contanguineos, non erit ibi reponenda, vt in vna Romana decisum fuit coram Blanchetto 1565. Sed in hoc multum valebit Officium Iudicis, vt eam non reponat in loco suspecto.

9. Et si interuenerit casus, vt ad tollendam suspensionem coactionis, necesse sit extra Oppidum, vel Ciuitatem puellam extrahi, si turè id fieri potest, tunc communibus expensis, scilicet sponsi, & sponsæ, ipsa sponsa adducetur. Casus autem posset esse, si timeatur præsentia Principis, vel alicuius Potentis.

Et ita præter Doctores citatos tenet Ragucius in *Lucerna Parochi de matrimonio quest. 128.* Et in casu contingenti iudex Ecclesiasticus non deserat videre Gutierrez *de matrim. c. 27.* & secundum eius doctrinam se gerere.

RESOL. CCXXXI.

An de causa dotis principaliter, & non incidenter irritata possit iudex Ecclesiasticus inter laicos cognoscere? Et quid, quando dos in testamento relicta est puella pauperi? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 117. aliàs 116.

§. 1. **D**Octores pro negativa, & affirmatiua sententia vsque ad fatietatem adducit Cenedo in *canonicis questionibus, q. 37. per totam*, & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 13. per tot.* Ioan. de Heuia in *Curia Philippica p. 1. §. 1. num. 9.* & ipsi negatiuam sententiam sequuntur, quam vtiore existimat nouissimè Augustinus Barbosa in *suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 21. cap. 5. n. 3.* & Christoph. de Anguiano in *tr. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 13. n. 17.*

2. Sed, quidquid sit de hoc certum est, quòd quando dos in testamento relicta est puellæ pauperi, tunc non iudex secularis, sed iudex Ecclesiasticus erit competens contra laicum: etiam principaliter, & ad instantiam partis. Et ita docet Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. num. 10. in fine*, & in *Glossa littera C. Gutierrez pract. 99. lib. 1. q. 44. n. 10.* & *lib. 3. q. 29. n. 30. Cenedo n. 7. Ceuallos n. 4. vbi supra, & alij.*

RESOL. CCXXXII.

An principes, seu ministri laici possint statuere irritando aliqua iuramenta, qua in certis contractibus apponuntur, vt super matrimonio, decimis, & similibus? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 74. aliàs 73.

§. 1. **A**ffirmatiuè videtur respondendum: & ita in Lusitania iure regio noua *Recopil. l. 4. tit. 73.* irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promissionibus apponuntur. Sed negatiua sententia profus sustinenda est: quia lex lata à Principe seculari nihil potest circa iuramentum, cum negotium merè spirituale sit, vt *supra*, de matrimonio, decimis, & similibus. Et præter Doctores, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. off. 2. num. 81.* docent hanc sententiam Duardus in *Bull. Can. lib. 2. can. 15. q. 19. num. 56.* & pius, & doctus Iurifconsultus Martha *de iuris. p. 4. centur. 1. cas. 72. num. 18.* qui contractum sententiam falsam vocat: & reuera est: & multos alios citat, quidquid sit de illa lege Lusitanicæ, quam conatur defendere Fagundez *de Precep. Eccles. tract. 1. lib. 3. cap. 7. num. 17.* vbi putat, Reges

Sup. hoc in Ref. præterita & lege doctrinam alterius Ref. eius annot.

In hoc lib. 1. an mod. sit lege p. 100.

In hoc lib. 1. an mod. sit lege p. 100.

Quoad hoc in Ref. 100. seq. & infra in Ref. 100. §. Confirmatur, & magis late in Ref. 101. §. 1. & 2. Sed restat de seq. & in fine alterius Ref. eorum annot.

De Immunit. Eccl. Resol. CCXXXIII. 217

Reges illam legem constituisse, ex privilegio Summi Pontificis, quod licet modò non extet, sufficit extare illius famam tempore immemorabili per effectum, & usum privilegij probatam. Dicendum est igitur, quòd quoties statutum facit mentionem de iuramento, etiam si hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, est contra iurisdictionem Ecclesiasticam. Vnde, si statutum præciperet, ne minores, & mulieres possint contrahere, non servata certa solemnitate, & contractus aliter factus sit nullus, presumptus, & simulatus, atque presumendum minores dolo inductos ad contrahendum, etiam si iuraverint, non valet: quia disponit de iuramento per indirectum, imò & de directo, cum faciat expressam mentionem de iuramento. Possit tamen dictum statutum sustineri, concurrentibus duobus, de quibus Martha *vbi supra* n. 28. Sed de hac questione vide *infra*.

RESOL. CCXXXIII.

An princeps secularis possit relaxare obligationem iuramenti præstiti?
Et an saltem, si non possit proprie iuramenta relaxare, possit tamen condonare, & remittere obligationem, quam pars ipsa, cui iuratur, concedere potest? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 115. aliàs 114.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondent' aliqui, quos refert Couarruias *in relect. de iuram. p. 1. §. 3. n. 10.* & ex recentioribus Theologis docet etiam hanc sententiam Molina *de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 249. vers. dixi deinde.* & cum aliqua formidine Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 2. q. 89. a. 9. dub. 5.* Vide etiam Layman *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 3. cap. 11. num. 10.*

2. Sed contrariam sententiam omnino affirmandam esse censo: & ita docet Ledesma *in summ. tom. 2. tr. 11. c. 4. dub. 3.* vbi sic asserit: [El Principe seglar no tiene autoridad para relaxar los iuramentos de sus subditos, ni para quitar su efecto. Esta conclusion es comun entre los Theologos. La razon es porque el iuramento pertenece derechamente à la virtud de la Religion, y su vinculo es cosa espiritual, y en orden à las cosas espirituales no tienen autoridad los Principes seglars.] Hanc sententiam etiam tenuit Barbosa *in l. 1. p. 1. n. 77. ff. solut. matr. & Ioan. Gutierrez. in auct. Sacram. pub. n. 46. C. si aduers. vendit. Azuedus in Recopil. tom. 1. lib. 5. leg. 11. n. 3.* & alij.

3. Verùm est, quòd aliqui notant, quòd licet Princeps secularis non possit proprie iuramenta relaxare; potest tamen condonare, & remittere obligationem, quam pars ipsa, cui iuratur, concedere potest. Et ita docet Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 3. c. 22. n. 15.*

RESOL. CCXXXIV.

An index secularis possit cogere laicos ad condonandam obligationem iuramenti metu, aut iniuria extorti?
Et an quando index laicus potest hoc efficere, poterit etiam index Ecclesiasticus? Ex part. 1. tract. 2. Resol. 116. aliàs 115.

§. 1. **D**vbius manet Felinus *cap. cum sit generale. n. 7. de foro compet. an possit Index laicus: sed affirmatiuam sententiam docet Azorius tom. 1. lib. 11. cap. 9. q. 6. in fin. Auendaño in cap. pratorum. p. 2. c. 27. n. 15.* Molina Theologus *de iust. tom. 2. tr. 2. disp. 149. vers. aliud accipe.* Afflictus *decis. Neapol. 263. n. 3.* Gutierrez *in auct. Sacram. pub. n. 160. C. si aduers. in vendit.* & alij.

Tom. IX.

2. Verùm hæc opinio limitanda est: nam, quando constat de recipientis turpitudine, tenentur ipsum relaxare, si verò dubium adest, solus Index Ecclesiasticus erit competens, non autem laicus. Ita Tabiena *verb. iurare. q. 20. num. 21.* Afflictus & Molina *vbi supra*, Abbas *in c. 2. de iureiur. n. 3.* & *ibidem.* Alexander de Nouo *n. 3.* cum alijs. Et quando res, circa quam præstitum est iuramentum, alioquin pertinet ad forum sæculare: nam, si ad ipsum non spectat, non potest Index laicus de tali iuramento cognoscere, ex Molina *loco citato.*

3. Notandum est etiam, quòd quando Index laicus potest hoc efficere, poterit etiam Index Ecclesiasticus: & idè iurans potest relinquendo Iudicem laicum, adire Iudicem Ecclesiasticum, vt compellat creditorem remittere huiusmodi iuramentum. Ita habetur *in cap. 2. de iureiur.* & ita docet ibi Abbas *n. 3.* Alexander de Nouo *n. 8.* & Couarr. *var. lib. 1. c. 4. n. 5.* Sed ad alia transeamus.

RESOL. CCXXXV.

An Principes seculares non tantum possint resistere iuramento, ita vt prohibeant, ne fiat, sed etiam possint impedire effectum illius, ita vt si fiat, nullatenus sequatur obligatio?

Et quid circa hoc in Regno Cathalonie, & de ordinatione Lusitanæ prohibente apponi iuramentum in villo contractu?

Et an non solum index laicus ad obseruationem iuramenti super contractu, vel simili negotio interpositi, laicos suos compellere potest, sed etiam index Ecclesiasticus, ita vt in tali casu materia iuramenti sit mixta?

Et an illa leges irritantes contractum solum propter adiectionem iuramenti sint saltem indirectè contra libertatem Ecclesiasticam? Ex part. 1. tract. 2. Resol. 114. aliàs 113.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docent nouissimè Pereira *de manu regia, cap. 19. per tot.* & alij penes ipsum, quibus ego addo ex Theologis Molinam *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 147. n. 13.* Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 3. c. 22. n. 10. & 11.* Valquez *de testam. cap. 3. dub. 2.* Pontium *de matrim. lib. 12. c. 8. §. 5. n. 39.* & Layman *in Theol. moral. lib. 4. tr. 3. c. 11. n. 9.* Sed aduersus Theologos pugnant in hac questione præstantissimi Iurisperiti, vt Martha *de iurisdic. part. 4. cent. 1. cas. 62.* & nouissimè Molinus *de ritum nupt. lib. 1. compar. 19. n. 69.* qui excusat huiusmodi statutum in Regno Cathalonie; quia leges municipales in illo Regno conduntur in Comitibus generalibus, non solum à laicis, sed ab Ecclesiasticis. Et Ioan. Valerius *in differentijs vtriusque fori, verb. iuramentum. differen. 9.* reprobatur quandam ordinationem Lusitanam, prohibentem apponi iuramentum in villo contractu, eò quòd fuerit lata non fauore publico, nec in bonum publicum; sed fauore tantum regio, & fauore eius iurisdictionis; ne videlicet, ratione iuramenti, contrahentes traherentur ad forum Ecclesiasticum, *iuxta cap. noui. de iudicij.* Et dato, & non concessò, quòd opinio contraria esset vera; tamen, vt bene obseruat Alexander *lib. 1. cons. § 9. num. 9.* Couarruias *in cap. quamuis pactum. p. 2. §. 1. num. 8.* Barbosa *in leg. 1. §. 1. num. 70. & 71. ff. solut. matr.* Parladorius *rer. quorid. lib. 2. cap. 4.* Valerius *vbi supra* & alij, possunt Principes resistere iuramento, & prohibere, ne fiat, non tamen possunt ita impedire, vt si iuramentum efficiatur, nulla sequatur obligatio: idè in tali casu contra Sanchez, & alios, iuramentum est obseruandum, donec relaxet Episcopus. Et ita hanc sententiam ex Theologis docet P. Suarez *de Relig. tom. 2. tract. 9.*

Sup. hoc supra in Ref. 233.

T

tract. 9.